

Kisebb közlemények.

Adatok a Balaton és a Velencei tó madárfaunájához. Szokott őszi tartózkodásom ideje Badaacsonyan ez idén mindössze két hétre — szept. 17-től okt. 2-ig — terjedt s így eleve sem számítottam arra, hogy madártani naplómát bőséges anyaggal gazdagíthassam. Ám megfigyeléseim eredményei még a legsoványabb reménységemet sem váltották valóra. A tartós szép idő, sőt nyárias forróság miatt a vonulásból szinte semmit sem lehetett látni. A Balaton teljesen néptelen volt, csak szept. 18-án láttam 2 drb. *Ardea cinerea*-t ÉK → DNy.-nak vonulva, szept. 20-án pedig Badaacsony és Balatonfüred közt a parti nádasokban rengeteg *Hirundo rustica*-t, a partszegélyen pedig egy csapat *Numenius arquatus*-t, néhány *Vanellus capella*-t és *Larus ridibundus*-t. Badaacsony táján az *Aquila chrysaetos* sem mutatkozott, csak a sümegi erdők fölött láttam egy izben (szept. 17-én) kóvályogni 1 drb-ot, jeléül, hogy a környéktől nem pártolt el. Lehetséges, hogy az utóbbi években a bazaltsziklák helyett erdőben telepedett meg s valamelyik hatalmas fára rakta fészkrét.

Október 2-án pár napra Csabrendekre mentem s utközben Sümegnél 1 drb. *Corvus corone*-t figyelhettem meg. Ez körülbelül a fekete varju elterjedésének legkeletibb pontja hazánkban, mert eddig csak Sopron-, Vas- és Zala megye nyugati szélén, a Németausztria és Stájerország határával érintkező területeken került szem elé. Ugyanaznap érkeztek meg e vidékre az *Anser fabalis*-ok első csapatai s számuk két nap múlva már legalább 1.000 főnyire szaporodott. Nappal az Ukk és Csabrendek között elterülő mezőkön tartózkodtak, estére azonban a Balatonra huztak, mert szokott éjjeli tanyájukon a „Bertény“ nevű nagy legelő közepén levő fenékben, a máskor 20—30 holdnyi vizállás hiányzott.

Okt. 23. és 24-ik napját a Velencei tónál töltöttem. A madárvilág itt is feltűnő szegényesen volt képviselve. *Szárcsát* egyet sem láttam a tavon, *búbos vöcsköt* csak 2 drb-ot, *récét* néhány csapatot s az „Öreg foknál“ 2 drb *Ardea cinerea*-t. A halászok beszéltek, hogy az utóbbi faj a nyáron gyakoribb volt, mint más években s nem ritkán 25 drb. is halászatott a tónak e délkeleti részén benyuló félszigetén. Előfordult a *kanalasgém* és a *batla*, sőt egy példányban a *nemes kócsag* is, mely fajból egyet okt. 15-én — talán ugyanazt, mely nyárszakán mutatkozott —

SZÉCHÉNYI ZSIGMOND GRÓF (Sárpentele) lőtt gyűjteménye részére a dinnyési vizeken. A nemes kócsag vajmi ritka vendég a tavon s az utóbbi 33 év során, mióta az ottani madárvilágot figyeltem, csak egyszer találkoztam vele, 1890. ápr. 30-án.

A tó madárelétét annyira jellemző *dankasirály* és *feketenyaku vöcsök* fészektelepei ez idén hiányoztak. Az ok közelfekvő: a halászat, tekintettel a rossz élelmezési viszonyokra, a tilalmas időszakban is meg volt engedve kivételesen, úgy hogy a halászság a madarak költésének évadján is keresztül kasul bolyonghatott a nádasokban s kipusztította a netán fészkelők tojásait. Egyébként sem voltak a fészkelésre alkalmas viszonyok a tavon, mert a békanyál, mely más években a kisebb tisztásokot, ritkás nádasokat, a rigyás és buckás területeket ellepte, merőben kiveszett. Már pedig a *sirályok*, *vöcsökök*, *szárcsák*, *halászcserék*, *szerkök*, *récék* tanyájukat a békanyálnak a nap melegétől megkérgesedő felületén, az ott felhalmozódó avas nádtörmeléken, szemetes helyeken legszivesebben vetik meg.

Remélhetően a jövő évben a halászati tilalmak ismét érvényesek lesznek s a tóságokon újból nyugalmat élvezhetnek a vizimadarak, kivált a *dankasirályok*, melyek hathatósan pusztítják a tókönyvi szántóföldek kártékony rovarvilágát s a mezőgazdának szívesen látott munkatársai.

A késő őszi madárfaunát a velencei tavon *vetési ludak* és a *lilikek* rengeteg száma jellemezte. A két ludfaj körülbelül 5 : 1 arányban volt képviselve s esténként ezernyi ezer huzott a szomszédos vetésekről kivált a dinnyési és agárdi tisztásokra.

CHERNEL ISTVÁN.

Adalékok az erdei szalonka vonulási viszonyaihoz. 1920-ban Nagykanizsa vidékén a tavaszi huzás a következőképpen folyt le: III. 1. első húz; III. 2. húz 2 drb; III. 3. húz 3 drb; III. 4—11-ig húz 1—3 drb.; III. 12. húz 6 drb.; III. 13. húz 6 drb.; III. 14. húz 7 drb.; III. 15. húz 10 drb.; III. 16. húz 6 drb; III. 17—19. húz 6—6 drb.; III. 20—24. húz 4—4 drb.; III. 25. húz 9 drb; III. 26—27. nincs huzás; III. 28. húz 1 drb. — utolsó.

Ha a nappali vadászatoknál fölvert szalonkák számát arányba hozom az aznapi huzáson észlelt szalonkák számával, úgy az arány 10 : 4, vagyis 100 szalonka közül 40 volt huzáson. Két évtized óta igyekezem erre valamelyes törvényszerűséget találni, de a jelenség rendkívül ingadozó és változó. Lövetett összesen 31 drb erdei szalonka, ebből 8 huzáson.

Az időjárás száraz volt, szalonkát csakis az égeres laposokon találtunk. Ugyanitt fészkeltek is egy pár, mert erdőöröm ezidén fiait találta, magam pedig ugyanabból az erdőrészből VI. 12-én vertem föl egy példányt. A terület tengerszintfeletti magassága 80 méter.

BARTHOS GYULA.

Madárvonulási adatok az 1901—1920. évekből Kaufbeuren vidékéről.
Irtá: DR. LAUBMANN ALFRÉD. Kaufbeuren városka Bajorországban fekszik az úgynevezett Algauban 47° 52' 50" é. sz. és 28° 17' 15" k. h. (Ferro) alatt, 680 tengerszin feletti magasságban.

Az 1901—1917. évek adatai túlnyomó részben ERK DÁNIEL KERESZTÉLY avatott és gondos megfigyelőtől származnak, míg a későbbi megfigyelések vagy tölem valók, vagy pedig megbízható megbizottamtól. Megjegyzem, hogy mindig az első mutatkozó időpontja lett följegyezve, amely esetleg átvonuló példányra is vonatkozhatott, így az adatok nem vonatkoznak tisztán a megtelepedésre.

	<i>Sturnus vulgaris</i> *)	<i>Alauda arvensis</i>	<i>Motacilla alba</i>	<i>Phylloscopus collybita</i>	<i>Hippolais icterina</i>	<i>Sylvia borin</i>	<i>Sylvia atricapilla</i>	<i>Sylvia curruca</i>	<i>Turdus viscivorus</i>	<i>Turdus muscivorus</i>
1901 . . .	II. 17.	II. 28.	II. 4.	III.31.	V. 9.	V. 2.	IV.20.	IV.13.	III. 4.	II. 17.
1902 . . .	II. 24.	II. 25.	II. 24.	III.23.	V. 12.	V. 8.	IV.17.	V. 5.	III. 2.	III. 6.
1903 . . .	II. 20.	II. 23.	III. 4.	III.22.	V. 8.	V. 8.	V. 1.	IV.15.	II. 23.	III.14.
1904 . . .	II. 3.	III. 5.	III. 5.	III.15.	V. 9.	V. 1.	IV.17.	V. 2.	III. 6.	III. 8.
1905 . . .	II. 24.	III. 5.	II. 28.	III.29.	V. 21.	V. 12.	IV.29.	IV.20.	III.13.	III.20.
1906 . . .	II. 27.	II. 28.	II. 29.	III.21.	V. 14.	V. 6.	IV.23.	V. 2.	II. 27.	II. 18.
1907 . . .	II. 23.	III. 3.	III.11.	IV. 1.	V. 3.	V. 12.	IV. 8.	V. 12.	III. 7.	III. 8.
1908 . . .	II. 18.	II. 23.	III. 4.	IV. 6.	V. 9.	V. 9.	V. 3.	IV.21.	III. 9.	III.22.
1909 . . .	II. 25.	III.11.	III. 8.	III.29.	V. 16.	V. 8.	IV.24.	V. 3.	III. 5.	III.29.
1910 . . .	II. 21.	II. 25.	III. 5.	III.27.	V. 14.	V. 6.	V. 2.	V. 1.	III. 4.	III. 9.
1911 . . .	II. 12.	III. 3.	III. 9.	IV. 2.	V. 10.	V. 10.	IV.20.	IV.20.	III. 6.	III. 2.
1912 . . .	II. 14.	II. 21.	III. 2.	III.29.	V. 8.	IV.30.	IV.18.	IV.23.	III. 1.	II. 28.
1913 . . .	II. 26.	II. 25.	II. 24.	III.20.	V. 5.	V. 5.	V. 3.	V. 10.	III. 9.	III. 6.
1914 . . .	II. 12.	II. 12.	III. 7.	IV. 3.	V. 12.	V. 9.	IV.29.	IV.27.	III. 5.	III.10.
1915 . . .	II. 20.	III.13.	III. 6.	III.29.	V. 9.	V. 12.	IV.18.	IV.25.	III.10.	III.15.
1916 . . .	II. 17.	III.15.	III.15.	III.25.	V. 6.	V. 4.	IV.22.	IV.18.	III. 9.	III. 7.
1917 . . .	II. 12.	II. 23.	III.12.	IV.11.	V. 8.	V. 5.	IV.20.	IV.19.	III. 3.	III. 2.
1918 . . .	II. 24.	II. 26.	III. 7.	III.24.	V. 9.	V. 6.	IV.21.	IV.16.	III. 4.	III. 8.
1919 . . .	III.12.	III.12.	III.12.	III.27.	V. 11.	V. 2.	V. 1.	IV.16.	III.12.	III.12.
1920 . . .	II. 20.	II. 18.	III. 1.	III.17.	V. 3.	V. 1.	IV.28.	IV.24.	II. 24.	III. 4.
L. (Fr.) **)	II. 3.	II. 12.	II. 4.	III.15.	V. 3.	IV.30.	IV. 8.	IV.13.	II. 23.	II. 17.
Lk. (Sp.)	III.17.	III.15.	III.15.	IV.11.	V. 21.	V. 12.	V. 3.	V. 12.	III.13.	III.29.
I. (Sch.)	38	32	40	28	19	13	26	30	19	41
K. (M.)	II. 20.	II. 26.	III. 4.	III.27.	V. 10.	V. 6.	IV.23.	IV.25.	III. 6.	III. 8.

*) A szerző más nomenklaturát használt, de az egységesség érdekében az Aquila nomenklaturáját használjuk.

**) L. = legkorábbi adat.

Lk. = legkésőbbi adat.

I. = ingadozás napokban.

K. = középszám.

Szerk.

Ankunftsdaten für die Umgebung von Kaufbeuren im bayrischen Algau aus den Jahren 1901—1920. VON DR. ALFRED LAUBMANN. Durch die genauen, für eine lange Reihe von Jahren aufgezeichneten Ankunftsdaten CHRISTIAN DANIEL ERK's ist es mir möglich geworden, für eine staatliche Anzahl von Vogelarten ein Bild der Ankunftszeit für die Umgebung von Kaufbeuren (47° 52' 50" n. B., 28° 17' 15" ö. L. v. Ferro, 680 M. Seehöhe) zu entwerfen. Für die Jahre 1901—1917 wurde das Datenmaterial zum grössten Teile von ERK gesammelt, die späteren von mir selbst oder von meinen Gewährsmännern. Es wurde immer das erste Erscheinen notiert; die Daten beziehen sich daher nicht zugleich auf die erste Besiedelung.

<i>Erithacus phoenicurus</i>	<i>Erithacus titys</i>	<i>Hirundo rustica</i>	<i>Delichon urbica</i>	<i>Clivicola riparia</i>	<i>Cypselus apus</i>	<i>Cuculus canorus</i>	<i>Actitis hypoleucos</i>	<i>Columba palumbus</i>	<i>Columba oenas</i>	<i>Coturnix communis</i>	
III.30.	III.22.	IV. 4.	IV.21.	.	IV.23.	IV.12.	IV.21.	III. 8.	IV. 9.	V. 6.	1901
IV. 3.	III.21.	III.27.	IV.22.	.	V. 6.	IV.15.	IV.20.	III. 6.	IV.12.	V. 19.	1902
III.31.	III.25.	IV. 9.	V. 2.	.	V. 5.	IV.26.	IV.27.	II. 23.	III.18.	V. 18.	1903
IV. 4.	III.20.	IV. 9.	V. 9.	.	V. 9.	IV.15.	V. 2.	III. 8.	IV. 8.	V. 24.	1904
IV. 2.	III.22.	IV. 4.	IV.25.	.	V. 1.	IV.14.	IV.30.	III.15.	IV.12.	V. 25.	1905
IV. 3.	III.20.	IV. 7.	IV.28.	.	V. 1.	IV.16.	IV.24.	III.18.	IV.16.	V. 14.	1906
III.30.	III.30.	IV. 1.	V. 6.	.	V. 4.	IV.26.	IV.20.	III.24.	IV.11.	V. 18.	1907
III.23.	III.23.	IV. 3.	IV.29.	V. 12.	IV.29.	IV.23.	IV.20.	III. 6.	III.30.	V. 17.	1908
IV. 9.	III.29.	IV. 4.	IV.26.	IV.17.	IV.25.	IV.18.	IV.27.	III. 4.	IV.18.	V. 24.	1909
IV.14.	III.29.	IV.11.	V. 9.	V. 4.	V. 8.	IV.15.	IV.29.	II. 27.	III.22.	V. 19.	1910
IV. 4.	III.27.	IV. 2.	V. 8.	V. 12.	V. 7.	IV.17.	V. 2.	II. 23.	III.20.	V. 20.	1911
IV. 8.	III.24.	IV. 6.	IV.28.	V. 11.	IV.29.	IV.14.	IV.22.	III. 6.	IV. 6.	V. 9.	1912
IV. 4.	III.29.	III.31.	V. 18.	V. 8.	IV.30.	IV.16.	IV.25.	II. 27.	IV.10.	V. 16.	1913
IV.10.	III.30.	IV. 8.	V. 10.	IV.27.	IV.28.	V. 10.	IV.29.	III.30.	III.26.	V. 24.	1914
IV. 2.	III.25.	IV. 6.	V. 16.	IV.28.	IV.26.	V. 3.	V. 1.	III.19.	III.29.	V. 31.	1915
IV. 4.	III.26.	IV. 7.	V. 12.	IV.28.	IV.22.	IV.22.	IV.27.	III.15.	IV. 3.	V. 26.	1916
IV. 6.	III.28.	IV.22.	V. 11.	V. 19.	IV.29.	IV.20.	IV.27.	III.17.	IV. 9.	V. 28.	1917
IV. 4.	III.30.	IV.13.	V. 17.	V. 26.	V. 3.	V. 17.	IV.23.	III.13.	III.18.	V. 25.	1918
IV.13.	III.29.	IV.10.	V. 7.	V. 9.	IV.30.	V. 8.	IV.19.	III.12.	III.12.	V. 30.	1919
IV.12.	III.27.	IV.15.	V. 13.	V. 13.	IV.28.	IV.16.	IV.24.	II. 29.	III. 4.	V. 26.	1920
III.23.	III.20.	III.27.	IV.21.	IV.17.	IV.22.	IV.12.	IV.19.	II. 23.	III. 4.	V. 6.	
IV.14.	III.30.	IV.22.	V. 18.	V. 26.	V. 9.	V. 17.	V. 2.	III.30.	IV.18.	V. 31.	
23	11	27	28	40	18	36	17	36	46	26	
IV. 5.	III.26.	IV. 7.	V. 6.	V. 8.	V. 1.	IV.22.	IV.25.	III.14.	III.31.	V. 21.	

*) Verfasser benützte eine andere Nomenklatur, doch wurde dieselbe im Interesse der Einheitlichkeit in die Nomenklatur der Aquila überschrieben. Red.

**) Fr. = frühestes Datum.

Sp. = spätestes Datum.

Sch. = Schwankung in Tagen.

M. = Mittel.

A dunnaréce magyarországi előfordulása. Nagyon sokáig csak egyetlen példányunk volt ebből a fajból. Ezt 1871. május 2-án **KOCYÁN ANTAL** ejtette el Árvaváralján az Árva folyón. A jelzett időben két példány mutatkozott, állítólag mind a kettő le is lövetett, de csak egynek a sorsa ismeretes, amely egy ideig az árvaváraljai gyűjteményben volt, de utóbb a Nemzeti Múzeum gyűjteményébe került, ahol jelenleg is megvan (l. **DR. MADARÁSZ GY.** Az egyiptomi kánya a magyar madárfaunában. Természettudományi közlönyek VII. 1883. p. 4). Az elejtés időpontját illetőleg nem egyeznek az idevágó források. Így a legrégebbi forrás szerint — **ROWLAND W.** Beitrag zur Kenntniss d. Ornith. d. Arvaer Kom. etc. Mittheil. d. Ornith. Verein in Wien II. 1878. p. 97. — nem 1871-ben, hanem 1872-ben lövetett volna a 2 példány. **KOCYÁN** szerint azonban (Die Vögel d. Nord Tatra etc. Mittheil. d. Ornith. Verein in Wien VII. 1883. p. 235.), aki maga ejtette el a madarat, 1871. május 2-án lövetett két példány s ugyanez a dátum van **FRIVALDSZKY**-nál (Aves Hungariae p. 162.), amely dátum az eredeti vignettáról lévén véve, kétségtelenül a leghitelesebb. **DR. MADARÁSZ GYULA** adata (Magyarország Madarai p. 284.), hogy 1880 tavaszán lövetett volna, tehát bizonyára tévedés, amely aztán belejutott az u. n. Magyar Brehm-be is.

A következő hiteles példányt többen láttuk (**CSÖRGEY, DORNING** és én is; l. **DORNING H.** A dunnaréce újabb előfordulása. Zool. Lapok XII. 1910. p. 10.) 1909. november 9-én Budapesten a Lágymányoson. Ezt egy-két nappal később lelőtték Szob mellett. A gyönyörű disztollazatu példányt ezidén az intézet gyűjteményének ajándékozta **IFJ. GRÓF TELEKI JÓZSEF**.

A harmadik hiteles példány 1913. szept. 30-án lövetett Keszthely mellett (**DR. LOVASSY S.** Dunnaréce a Balaton vidékén Természettud. Közlöny 1913. p. 805.) s a keszthelyi Balaton-Múzeum gyűjteményébe került.

A negyedik példány 1915. szeptember 29-én lövetett Háromháza vasmegyei községben és **NÁDASSY KÁLMÁN** szentgotthárdi megfigyelőnk gyűjteményében van (Aquila 1915. p. 437.).

Az 1920-as évben újból jelentkezett Szob-on*) és pedig 4 példány. Ezek közül 2 példányt lőtt ifj. **GRÓF TELEKI JÓZSEF** s mind a kettőt húsban beküldte az intézetnek. Az elejtés körülményéről a következőket írja: „Lőttem a két madarat Szob-on a Dunának a község mellett folyó részén 1920. szept. 28-án. Mind a kettő teljesen meghitten uszkált a községi szelid ludak között; közeledésemet föl sem vették, úgy hogy várnom kellett a lövéssel, míg tőlem kissé eltávolodtak, hogy szét ne lőjjem őket.“

*) A „Nimród-Vadászlap“ IX. 1921. évf. II. szám 7. lapja szerint Hevescsányban is lövetett egy példány 1920-ban, valószínűleg december havában. Szerk.

Mind a két madár fiatalkori tollazatban volt; nemük nem volt megállapítható. Méreteik a következők:

I. hossza 60, szárnya 29, farka 10, lába 5·5, csőre 5·5 cm., súlya 1·27 kgr.

II. hossza 64, szárnya 29, farka 10, lába 5·5, csőre 5·5 cm., súlya 1·5 kgr.

Az értékes adományért, amellyel a M. K. Madártani Intézet egyszerre 3 *Somateria* példány birtokába jutott, ezen a helyen is hálás köszönetet mondok az intézet nevében.

GRÓF TELEKI JENŐ szóbeli értesítése szerint ugyanabban az időben Szob mellett még két példány mutatkozott, amelyek közül a halászmester el is ejtett egyet. Nem lehetetlen, hogy mind a négy példány egy családból volt s oly tanyáról kelt utra, a hol tenyésztik a dunnarécét, mert csakis így érthető a nagy szelidsége.

Ezek mellett a teljesen hiteles példányok mellett még számos hazai gyűjteményben vannak dunnarécék, de azok hazai származása nem bizonyos.

A poprádi Magyar Kárpátgyesület muzeumban van egy ismeretlen származású példány. Nem lehetetlen, hogy az a Nemzeti Muzeumban levő Árvavárallyán lött példánynak a társa, mert a Kárpátgyesület Muzeumban levő madarak nagy része KOCYÁN-tól való, aki elejtette s bizonyára ki is tömte a két árvavárallyai példányt.

SZEMERE LÁSZLÓ szerint az egri cistercita-rendi gymnaziumban is van egy ismeretlen származású példány.

HEGYMEGHY DEZSŐ a győri Szt. Benedekrendi Főgymnázium madár-gyűjteményében akadt egy példányra, amely vétel útján került oda.

HALMAY MÁRIUSZ szerint (Zool. Lapok XI. 1909. p. 68.) a panosovai főgymnázium gyűjteményében is van egy példány, amely az aldunai réten vagy SZEMERE LÁSZLÓ följegyzése szerint Zimony-ban lövetett volna. DR. LAMBRECHT KÁLMÁN megállapítása szerint ez a példány svédországi. Ugyancsak HALMAY (Zoologiai Lapok XII. 1910. p. 95.) látott volna 1909. dec. 21-én egy példányt az aldunai réten, de HALMAY adatai általában megbízhatatlanok.

Az utolsó kétes példány a zombori (Bács B. m.) főgymnázium gyűjteményében van s DR. LOVASSY levélbeli adatai szerint az 1880-as években lövetett Bács-Bodrog vármegye területén. ZSUFFA VINCZE akkori természetrajzi tanár kapta volna kézhez és maga is tömte ki. A kérdést teljesen tisztázó adatok beszerzése a megszállás következtében elmaradt.

A hiteles példányok tanúsága szerint az utolsó évtizedben föltétlenül gyakrabban látogat el hozzánk a *dunnaréce*, mint azelőtt. Hogy ez a megfigyelők nagyobb száma miatt van-e, vagy pedig azért, mert azokon a vidékeken, ahonnan a mi *dunnarécéink* utrakelnek, nagyobb számban kezdik tenyésztetni őket s így több szelid, bizalmas példány érkezik hozzánk s

kerül puskavégre mint azelőtt, vagy pedig arról van-e szó, hogy a *dunna-réce* az utóbbi években korán beálló erős hidegek következtében tényleg kiterjeszti a téli szállását, azt egyelőre még nem tudjuk eldönteni. Az idei esztendőre, amikor egyszerre 5 példányról kaptunk hírt, tán elfogadhatjuk azt a feltevést, hogy a szokatlanul korán beálló erős hidegek sodorták le őket ilyen föltűnő nagy számban, főleg ha tekintetbe vesszük, hogy egyéb északi madárvendégeink (*Cygnus, Tadorna, Branta*) is föltűnő nagy számban mutatkoztak.

SCHENK JAKAB.

Cygnus musicus 1920. őszén feltűnő nagy számban látogatta meg Magyarországot, úgy hogy hasonló méretű invázió már régóta nem volt. Az elsők nov. 15. körül mutatkoztak Inárcskakucs (2 drb) és Hernádnémeti vidékén. Mindkét helyről az elejtett példányok ARANYOSSY ANDRÁS budapesti vadkereskedésébe kerültek. Később még egy példányt hoztak Hernádnémetiről, amely a M. K. Madártani Intézet gyűjteményébe került. ARANYOSSY szerint a hernádnémeti-i vadász úgy nyilatkozott, hogy ott összesen 11 példány jelentkezett s ezek valamennyien terítékre kerültek. Ezeken kívül még a következő példányokról kaptunk hírt. A Nimród IX. 1921. évf. I. száma szerint dec. közepén a soroksári Dunaágon láttak egyet. VASVÁRI MIKLÓS szóbeli értesítése szerint a somogy megyei Mike mellett is láttak egy „hattyut“, SZOMJAS GUSZTÁV alábbi közleménye szerint nov. közepén Balmazújváros mellett mutatkozott egy példány, s későbbi levelei szerint decz. 31-én láttak egyet Tarcal és Szerencs között, majd 1921. jan. 21-én a debreczeni határban is mutatkozott s február havában a hortobágyi halastavon 10 példány tartózkodott. ZERGÉNYI ANDRÁS levélbeli közlése szerint Keszthely mellett a Balatonon is jelentkezett egy 1921. január 10-én s WIRKER JÁNOS szerint 1920. december végén 3 darabot láttak Rákoskeresztúron. A Nimród-Vadászlap 1921. évf. 2. száma szerint 1921. jan. 16-án Berettyóújfalun mellett 9 darab akart leszállni s 1920. dec. 12-én lőttek egyet Kőrösladányban. Ez összesen 42 példány — Csonkamagyarországon! A megszállott területről csak egy hír tudott átjutni VITÁNYI BÉLA útján s e szerint 1920. decz. közepén jelentkezett egy példány Abara mellett Zemplén megyében. Ha mindezeket összeállítjuk és a be nem jelentettek valószínűleg nem csekély számát figyelembe vesszük, úgy oly hatalmas számot nyerünk, amely még egy századra visszamenőleg is imponálna. Biztosra kell venni, hogy az idei korán és hirtelenül beállott tél szorította le őket ily nagy mennyiségben.

SCHENK JAKAB.

Tadorna cornuta 1920. őszén föltűnő gyakran mutatkozott. Míg azelőtt évek telnek el úgy, hogy egy se került szem elé, addig ezidén 4 példányról kaptunk hírt. A Nimród VIII. 1920. évf. p. 195. szerint

nov. közepén lövetett egy példány Fülöpszálláson. A Vadászat III. 1920. évf. p. 104 lapja szerint Jászdózsá mellett is lövetett egy példány kb. nov. végén. ZERGÉNYI ANDRÁS szóbeli közlése szerint december elején Keszthely mellett a Balatonon mutatkozott 2 példány.

SCHENK JAKAB.

Adalékok Budapest orniszához. HERMAN OTTÓ a Budapesti Hírlap 1911 IV./27-iki számában „A székesfőváros madárkérdése“ című cikkében a ligeti madárvilág pusztulására vonatkozólag azt írja: „Pontosan megjelölhetném a helyet, ahol az utolsó, éjjel zengő fülemile szólott.“ HERMAN OTTÓ ezen cikkére a Magyar Nemzet 1911. VII./29-iki számában „A Városliget madárfaunája“ címmel a Liget madárvilágának régi ismerője és alapos megfigyelője: HELTAI HELLINGER ISTVÁN hírlapíró reflektált s röviden vázolta a Liget akkori madárvilágát.

Azóta 9 esztendő múlt el s bár ez idő alatt a főváros a Ligetben nem valósította meg a fenti közleményekben sürgetett intézkedéseket a madárvédelem, etetés és telepítés ügyében, egészben véve mégis meglehetünk elégedve az itteni madárállománnyal, különösen az 1920. évi *fülemile*-állománnyal.

A Ligetben a fülemile az 1888—1895. években, ha nem is nagyon gyakori, de mégis rendes jelenségnek volt mondható, kb. 8—10—12 pár szokott itt tartózkodni. A Liget mögötti villák kertjeiben is akadt egy-egy pár.

1895. őszén azonban a Millenáris Kiállításra való nagy előkészületek alaposan megváltoztatták, felforgatták az akkori „Városerdő“ képét. Nagyon sok helyen kiirtották a fákat és bokrokat, hogy helyükbe ideiglenes pavillonokat vagy maradandó épületeket emeljenek s ennek következtében nemcsak a fülemilék, de egyébfajú madarak is elvesztették eddigi fészkelő területeiket.

Mig 1894. és 1895-ben egyformán IV./27-én, tehát elég későn érkeztek az első hímek, addig 1896-ban csak V./1-én, nagyon későn jött meg az első hím, de azért még ebben az évben is fészkeltek 2—3 pár a Kiállítás területén kívül maradt csalitos helyeken. 1897—1898—1899. években kimaradt, de 1900—1901. években ismét megjelent néhány párban. Az 1902—06. évekről nincsenek adataim, mert vidéken tartózkodtam.

1907-ben IV./24-én csak 2—3 pár jött, mig 1908-ban elég korán, IV./17-én jelenve meg, mintegy 5—6 állandó helyen énekelt és valószínűleg fészkeltek is, de azután az 1909—1910—1911. években ismét teljesen kimaradt.

Az 1912. és 1913. években ismét távol voltam a fővárostól, az 1914—1918. években pedig katonai szolgálatot teljesítve megfigyelési adataim szintén nincsenek. Az 1919. évben IV./17-én jöttek meg a

fülemilék s a Ligetben 4 helyen állandóan énekelve, ugyanennyi párban fészkeltek is. 1920-ban azután egész váratlanul oly tömegesen jelentek meg, hogy megtelepedésük a Városliget általános viszonyait tekintve jogosan invázióknak minősíthető. IV./18-án 4 helyen jelent meg, 23-án 6, 25-én 10, V./2-án 12, 13-án 16, 24-én 19, majd összesen 25 helyen énekelt s véleményem szerint legalább 20 helyen fészkel is.

Egyáltalán nem voltak vadak vagy félénkek, mert sokszor a sétáló közönségtől szinte hemzsegő helyeken, a játszó gyermekcsereg lármás csoportjai, vagy a villamos csengése-bongása, autók túlkölése, kocsik robogása közepette énekeltek s nem is rejtőzködtek, hanem szabadon mutatkoztak s a fa alatt esetleg megálló, a dalolást gyönyörködve hallgató járókelőkkel mit sem törődtek.

Minden egyes himnek, illetve párnak megvolt a maga saját, külön területe, *pásztája*, melyre féltékenyen vigyázott, de nagyon gyakran láttam, midőn egy-egy him átrepült a legközelebbi pásztába, viszont ilyenkor ha ezt megsejtette, észrevette a szóbanforgó him egy másik szomszédja, úgy ez a szomszédos terület himje rögtön átesapott ennek a területére s a legtöbb esetben ott mindjárt mintegy kihívóan dalba is fogott. Ennek azután kergetőzés, csetepaté lett a vége, mely legtöbbször a betolakodó kizavaráásával végződött.

Sok érdekes megfigyelést tehettem a tömegesen jelentkezett fülemilék életmódjára vonatkozóan, különösen a párzási és költési időszak alatt és kíváncsian várom már a tavaszt, hogy vajjon mennyi tér majd vissza belőlük. Az ősszel nagy alomgyűjtés folyt a Ligetben, az összes bokros helyek aljáról kertészeti célokra kigereblyézték a lehullott faleveleket s ezzel az intézkedéssel éppen a fülemiléket fosztották meg a legnagyobb mértékben a fészkelési alkalmaktól.

Bezárólag még csak annyit tartok szükségesnek megemlíteni, hogy tudomásom szerint a fülemile sem a budapesti Köztemetőben, sem az Újtemetőben, sem a Margitszigeten, sem a budai oldalon eddig még egy esztendőben sem maradt ki.

A Városliget másik madártani nevezetessége volt az 1920. évben a nagy *vetési varju*-telep.

Ugyszólván 1888. óta kísérem állandó figyelemmel Budapestnek, főként a Városligetnek madárvilágát s így biztosan állithatom, hogy 1919. előtt *vetési varju* nem fészkel a Ligetben. Csak 1—2 pár *dolmányos varju* fészkel a Platánosban, valamint a Faszor 32. számú ház kertjében, továbbá *csókák* az Iparcsarnok, Mezőgazdasági és Közlekedési Múzeum épületén, míg a *szarkák* a Liget mögött fekvő kertekben és a Lóversenytér fásításáiban fészkeltek. 1919. tavaszán a Faszor 32. számú villa kertjében 10—12 pár, a 35. számban 6—8 pár s a Városliget Platánosában 25—30 pár, tehát összesen kb. 50 pár *vetési varju* telepedett meg.

A Platánosban a költést háborítlanul sikeresen befejezték, június közepén eltávoztak, de ősszel újra megjelent néhány. 1920-ban újra fölkeresték a telepet, de már jelentékenyen nagyobb mennyiségben. Április 4-én kb. 50 fészket számláltam s később 4—5 pár *csóka* is csatlakozott hozzájuk. Május 16-án a Platános fölött az eddig már szárnyra kelt fiókákkal együtt röpködő varjuféléket számszerint hozzávetőlegesen a következőként becsültem meg: *frugilegus* 140—150, *cornix* 40—50, *monedula* 60—80. A *cornix*-okról nem tudom, hol fészkeltek, a *csókák* ellenben a ligeti muzeumokon költöttek. Június 3-án a *frugilegus*-ok száma kb. 350—400 volt. Mikor aztán 1920. őszén számbavettem a fészkeket, a következő eredményre jutottam: Fasor 32. alatt egy se, 38. alatt 2 fészek, 35. alatt 5 fészek, 20. alatt 2 fészek, a Platánosban 75—80 fészek.

Midőn számbavettem a fészkeket, találkoztam HINKÓ JÓZSEF kártyárással, aki a Fasor 32. szám alatt lakik gyermekkorától s tőle a következő adatokat kaptam a varjakra vonatkozólag: A vetési varjak 1916. és 1917-ben 6—6 fészekben, 1918-ban 25—30 fészekben és 1919-ben 56 fészekben költöttek. 1920-ban március elején *hamvas varjak* érkeztek először, de két tojó lelöveteése és a *vetési varjak* állandó zavarása következtében elmentek. Április végén a vetési varjak fészkeit leszedték s akkor 41 fészket számláltak össze. Szerinte 1920-ban még a Fasor 28/A., 28/B., 28/C., 30. és 40. szám alatti kertjeiben is volt összesen kb. 40 fészek.

1920-ban tehát a Városligetben s a Fasorban kb. 130 pár *vetési varju* fészkel.*)

Nézetem szerint ezek a varjak a Rákospalota határában levő gróf KÁROLYI LÁSZLÓ-féle akácerdőből telepedtek ide,**) mert ezt az erdőt, ahol ezelőtt népes varjutelep volt, 1918/19. telén a nagy tűzifahiány következtében a nép majdnem teljesen kiirtotta.

Mint nemcsak budapesti, hanem országos ritkaságot 1920. augusztus 30-án a budakeszi Erzsébet-Szanatorium parkjában (mely a budapesti Jánoshegy nyugati oldalán fekszik) egy gyönyörűen kiszínezett *fehérszárnyu kerti rozsdafarkut* (*Erithacus phoenicurus mesoleucus*) figyeltem meg. Közvetlen közelből 6-os Zeiss-szel kb. egy óra hosszát gyönyörködhettem a szép és ritka madárban. Színezete a következő volt: fejtető fehér, torok, begy és homlok fekete, melle vörös, a szárnyakon intenzív fehér, széles tükör, épen olyan, mint a *tityus*-nél, egyébként teljesen a

*) CREVA KÁROLY-tól hallottam, hogy a Felsőerdősor egyik kertjében szintén fészkel néhány pár. SCH. J.

***) A Budafok határában levő Hárossziget erdejét szintén kiirtották, mert a szigeten hajógyárat akartak berendezni. Sok érdekes madár (pl. *Locustella fluviatilis*) mellett az itt honos varjusereg is elvesztette évtizedes fészkelő tanyáját, esetleg innen is kaphatott lakókat a városligeti telep. SCH. J.

phoenicurus-hoz hasonlít, de felül inkább kékes, mint szürkés. Tévedés annál is inkább kizárt dolog, mert a budakeszi Szanatorium parkjában mind a két hazai rozsdafarkú elég gyakori fészkelő madár, amelyeket szinte napról-napra bőségesen megfigyelhettem, úgy hogy az új jövevény kirívóan eltérő színezete azonnal feltűnt.

Mint a budapesti ornisz egy érdekes alakját megemlítem még a *kis légykapót*, melyet szintén a budakeszi Szanatorium parkjában 1920. augusztus 27-én figyeltem meg. Őszi tollazatu him volt, mely a jelzett nap délelőttjét töltötte csak nálunk, délutánra már eltűnt, alighanem átvonuló volt.)*

WARGA KÁLMÁN.

A kerti sármány (*Emberiza hortulana*) budapesti előfordulásáról. Bár e sármány előfordulása Pestmegyében régóta ismeretes, újabb biztos adataink nem voltak. Magam a főváros közvetlen közelében 1919 májusában a Farkasvölgy elején és a Svábhegyen találtam. Az erdő szélét és mélyebben egyes tisztások környékét lakja. Kár, hogy ma ezek az erdőszakaszok a tüzelőanyag nagy hiánya következtében teljesen kopaszra vágattak. Így vagyunk sajnos sok más erdővel is, ami a faunára is éreztetni fogja hatását. NAUMANN szerint ez a sármány a vizes területeket lakja; a „mocsaras bokrokat, a vizerektől átszelt mezei bozótokat, a folyók és patakok bokordús partjait“ szereti. Ezzel szemben lakóhelye a Budai hegyekben nagyon száraz, ami ZIEMER németországi adataival egyezik.

DR. GRESCHIK JENŐ.

***Acanthis flavirostris*.** 1920. december elején a nagytétényi határban *kenderikék* között egy sárgacsőrű kenderikét fogtak. A madár elevenen a budapesti állatkertbe került. Állítólag még 3 sárgacsőrű kenderikét fogtak el ez alkalommal.

WARGA KÁLMÁN.

Recurvirostra avocetta fészkel 1920-ban 2 pár Pestszentimrepusztán.

CERVA KÁROLY.

Vörösfejű gébics-et löttem 1919. június 25-én Dég veszprémmegyei község határában. Vén him volt. Ugyanott másnap BESSENYEY ISTVÁN lelötte a párját is. Valószínűleg fészkelő pár volt. Fészket nem kerestük. Ugyanitt 1919. okt. 21-én fiatal *Buteo ferox* példányt löttem.

NAGY LÁSZLÓ.

Hortobágyi levél. Ezidén (1920) a *sólymok* és *rétisasok* szokatlanul nagy számban mutatkoztak a Hortobágyon és környékén. László öcsém

*) A *kis légykapót* a Zugligetben több ízben a fészkelés ideje alatt is megfigyeltem, valószínű, hogy itt fészkel is. СН. J.

a télen szép *vándorsólymot* lőtt a tiszaezslári határban, majd én febr. 21-én Tiszalök határában egy *kerecsent*, amely praeparálva birto-
komban van. Eddig nem tudtam, hogy a *kerecsen* télen is megfordul nálunk. *)

Okt. 8-án öcsémmel 1—1 szép öreg *vándorsólymot* lőttünk a Pap-
egyházerdőnél. Okt. 16-án öcsém egy *kis sólymot*, én pedig okt. 24-én
egy *vándorsólymot*, melyet a Madártani intézetbe küldöttem.

Rétisas egész éven át oly sok volt, hogy eddig már 18 példányt
lőttünk. Így okt. 8—9-én 5 öreg példány került terítékre. Szép világos
színezetükről ítélve leginkább öreg hímek lehettek. Egyik-másik szárny-
tere a 235 cm-t is meghaladta. De nemcsak mi lőttünk belőlük, hanem
mások is. Jelenleg még mindig van itt 4 élő példány, melyek éjjeli szállása
a faluvéghalmi, szászteleki, paperi és juhosháti erdőkben van. Ezenkívül
láttam egy *vörös kányát* és megfigyeltünk 2 *pusztai ölyvet* is, egyiket
Daraksán, másikat a halastó mellett.

November 13—14-én feltünően sok *Circus cyaneus* és *aeruginosus*
láttunk. Azt hiszem, a sok egér ennek az oka. Hazafelé jövet a Balma-
zujvárossal közvetlenül határos tavon, melyen házi kacsák és libák is
szoktak tartózkodni, egy *hattyút* láttunk. 300 lépésről tett lövésem, sajnos,
cél tévesztett s a madár déli irányban elszállt. Husszinü csőréről ítélve
fiatal példány volt.

Fekete gólya ezidén is előkerült 10—15 példány; egyet Tisza-
eszláron is láttam; kiméljük. Október elején Tiszaezsláron *Anser*
fabalis-ok között *Branta bernicla* is láttam s novemberben a Horto-
bágyon is láttak egy példányt ebből a fajból. A Hortobágyon az idei
őszön milliószámra van *Anser albifrons* és *erythropus*, kevés *ferus* és igen
kevés *neglectus*. A szárazság miatt a homokos vidékekre járnak, ahol
kikelt vetésre találtak. Sok volt a *daru* is; esti huzáson 30—40 darabot
láttunk s ugyanannyi kószált állandóan a balmazujvárosi határban is.

IFJ. SZOMJAS GUSZTÁV.

Különféle adatok a buhuról. 1910-ben Csíkszentmártonon
láttam egy kitömött ♂ példányt, amelyet egy csúrról lőttek le. Párját az
erdőn egy vadász lelőtte, ezután az említett buhu a faluig követte a
vadászt, hol az egyik szélső csúrra szállt, ahol lelőtték.

1910. április 16-án Csikmegeye Kászonsfeltiz határában, a
Szarvaskő meredek, sziklás oldalában két kotolt tojású fészket leltem.
A falu végén levő vizierejü fűrészmalom egész közel volt az amugy is
kényelmesen megközelíthető fészkekhez, mikor ott jártam, akkor ott járt
egy kopó is, valószínűleg nem először, s valószínűleg azért, hogy a buhu
tojásait elorozza. Lehet, hogy efféle okból volt az egyik tojás bezúzva.

*) Nem teelés, hanem a fajra jellemző korai érkezés. PETÉNYI észlelete szerint
már februárban elfoglalja fészket. Ugyanő teelését is jelzi Péteri-ből. SZERK.

A jól elérhető sziklaodú elég boltozatos volt, kis mélyedésében az idők folyamán kevés föld gyült össze, ezen volt a két tojás. A fészek körül mókus, valamilyen egér, továbbá rák maradékokat találtam. A tojások méretei: 5·7—4·9 és 5·6—5·1 *cm*. 1910. április 29-én ugyancsak Csikmegye Kozmás községében, illetve annak északi szélétől kb. egy kilométerre levő erdejében egy három tojásos fészekaljat találtam. Az u. n. Farkasvölgyre lenéző, kb. 60—70 fokos lejtő középmagasságában, déli lejtőn, a földön volt a fészek, de egy kisebb szikla boltozatosan föléje hajlott.

A környék fenyővel gyéren, de mogoró és fiatal tölgy aljnövényzettel sűrűn volt benöve.

A fészek környékén talált köpeteket szétszedtem, azok tulnyomórészt mókus és egér csontokból álltak, de rákpáncélt és ollót, halszájkát és sündisznótüskét is leltem benne. A madárvilágból *császármadár*, *hamvas varjú* és *szajkó* maradványai voltak láthatók.

Ha ott voltam, a fészekhez ritkán jöttek, egy ízben ilyenkor az egyik, valószínűleg a ♀, kve-kve-kve-kve-kve-kvekk formán szólt, (szaporázva) mire társa hanyagul odavetett püvu-val válaszolt.

A tojásokat kotlós tyúk alá tettem, s május 10-én kikelt az egyik, míg a másik kettő zápon maradt, az egyik a tyúk alatt el is tört. Az épen maradt méretei: 5·8—4·7 *cm*.

Mikor kikelt a fióka, nem voltam odahaza, akkor állítólag egészen csupasza lett volna. Másnap azonban már mindenütt fehér pihe volt rajta. Az első 24 órában semmit sem adattam neki, azután 3 drb. frissen lőtt verébnek belső részeit és agyvelejét ette meg.

Csak éjjelre mertem a bagolyfiat a kotló alá visszatenni, nappalon át egy lyukas oldalú dobozban volt, toll között. Ezen alkotmányt a konyhában a sütő felett mérsékelt temperaturájú helyre tettem.

Hangja a kis buhúnak, amikor nincs baja, legfeljebb kissé éhes: jityityi—jityityi—jityityityitye, vagy röviden is szólt: jityityi, máskor: jity—jityityi. Ha valami nagy baja volt, akkor zsé, zszsé formán adott annak kifejezést. Megelégedettségét rövid tyi, tyiszerü pittyegéssel jelezte. 14-én már nem tettem vissza a tyúk alá. Vak volt május 24-ig, aznap reggel felhasadt a szeme, de azért lezárva tartotta másnapig, mert a hasadás nem volt elég hosszú. Pihéje piszkosabb (szürkés) lett, hangja pedig érdekesebb. Ökölnyi nagyságot ért el. 27-én gyomorromlás miatt (távollétemben nem megfelelően etették) elpusztult.

1911-ben nem ugyanazon a ponton, de a régi fészektől nem messze költött mindkét pár. A kozmásit nem leltem meg, a kászonzeltiziből június 15-én egy kinőtt fiókat kaptam, ezt felnevelve, tartottam egészen 1914. augusztus 1-ig, a háboru kitöréséig. Buhuzáshoz 1912. őszétől használtam, mely célját jól betöltötte. A fészkenél (1911. jun. 15.) egy

egész süldő nyúl, s egy öregebb nyulnak a fele volt, azonkívül mókus vagy patkánymaradékok.

Az említettekén kívül Csikszentmárton határában mutattak nekem ugyancsak meredek lejtőn, gyéren benőtt, alig sziklás hegyoldalban egy buhufészket 1910. május 13-án, mások azonban öregebb bükkfák odvából is szedték azon a vidéken.

A fentemlített buhum 1912. májusában kezdett vedleni, június 11-ig kb. 10—20 arasznyi hosszú has és háti tolla hullott ki, azután egy szép, 36 cm. hosszú evezője. A buhupárok már januárban sűrűn szólnak, egyszer megfigyeltem, hogy röptében is szólt, de csak egy „buhu“-t, hamar leszállt, s ott aztán sűrűn szólt.

A kezemen megfordult lőtt buhuk testméretei:

1. 1911. dec. 30. Marosvásárhely. ♀. H:67·5 sz:49·5 f:28 l:9 cs:5·3.

2. 1912. Gernyeszeg (Marostorda m.) ♀. Súlya:2·8 kgr. H:70 sz:48 f:29·5 l:8·2 cs:3·8.

3. 1912. dec. 15. Zsögöd (Csik m.) Ad ♀. Súlya 2·1 kgr. H:66 sz:45 f:27 l:8·3 cs:3·7. Viaszhártyája csaknem fekete (sötét palaszürke). Ezen példány fiókszárnyain 6—7 mm-es szárnykarmok voltak.

4. 1913. Kovászna (Háromszék m.) ♀. Súlya 2·9 kgr. H:68 sz:49 f:28 l:8 cs:4·2, vaskos, tömzsi. (E tekintetben különbségekre vélek visszaemlékezni.) A lábörmei is legyenek rögzítve és pedig ivben mérve a jobb láb hátsó ujj körme 4·2, a külső 3·9, a középső 4·5, végül a belső 4·6 cm. hosszú volt.

SZEMERE LÁSZLÓ.

Ákácán fészkelő kerti sármány. Már 1919. óta észleltem, hogy a költési időszakban 1—2 pár kerti sármány (*Emberiza hortulana*) tartózkodik a Csömör községhez tartozó szőlőkben. 1920. július 10-én egy kis ákácoshan izgatott hangon hívogató kerti sármányt láttam s viselkedéséből arra következtettem, hogy a fészkenek ott kell lenni a közelben. Hamarosan rá is akadtam az egyik ákácán alig embermagasságban. A fészek belül finomabb, kívül durvább fűszálakból készült. Öt tojás volt benne, melyek egyikéből éppen kibujt a fióka. A fészket a lomb elég jól takarta, de megerősítése nem volt elég szilárd, úgy hogy a szél oldalt fordította. Két nap múlva a fészek még jobban el volt fordulva s már csak 2 tojás volt benne. A fészket emiatt el is hagyták.

Dr. DORNING HENRIK.

A búbosbanka fészkelése padlásokon. Csömör község szőlőterületein minden évben fészkel 5—6 pár búbosbanka. Megfelelő odvas fák híján a bankák itt majdnem mindig a szőlőkben levő házak padlásain költenek. Valószínűleg nem is rák itt külön fészket, hanem valami zugba,

vagy a puszta padlóra rakja a tojását. A banka itt is bebizonyítja, hogy egyáltalában nem válogatós a fészkelési hely tekintetében, hanem alkalmazkodik az adott viszonyokhoz.

DR. DORNING HENRIK.

Egyes madárfajok terjedése a városokban. A hazánkban mindinkább erősödő madárvédelmi akciónak tulajdonítom, hogy egyes madárfajok a városokba is behuzódnak és kertekben, népes utcák fáin építik fészkeiket. Megfigyelések alapján beigazolt tény, hogy bizonyos madárfajokat, mihelyt a szükséges létfeltételek megvannak, a város zaja, forgalma sem tart vissza attól, hogy ott megtelepedjenek s fészket rakjanak.

Több éve tapasztalom, hogy Békéscsabán a városnak több pontján, udvari és kerti bokrokban a *Turtur communis* mint fészkelő állandó-sult meg. Udvarokba, az apró jószág közé száll le, ahol táplálékát könnyen megszerzi, s nem csupán fák galyain, de tüzfal, kéménytetőn is hallatja ismert szerelmi nótáját.

Ugyancsak terjedőben van városunkban a *Muscicapa grisola* is. Azelőtt a nyár végén tünt föl csupán egy-egy városunkban, ma pedig már mint fészkelő is gyakori.

Mult évben házam nagy kapujának tolóvasa zárkapcsába próbált fészket rakni egy pár s ez évben a mult évi fészkelő helye közelében a megnyesett korona akác elágazása tövében épült fészkeben költ.

Nem hagyhatom szó nélkül, hogy évekkal ezelőtt az *Acanthis cannabina* volt városunk utcáin kedves énekesünk, pár év óta azonban eltűnt onnan, s mintha helyét a *Carduelis elegans* töltené be.

DR. TARJÁN TIBOR.

A meggyvágó viselkedése a párzás alatt. 1919. május 11-én Békéscsabán a városi népkertben megfigyeltem egy meggyvágó párt, amint a fák alatt a him a földön élelmet keresgetett, miközben nőstény párja mindenütt követte. A him a talált élelemmel kedveskedett a nősténynek, etette s etetés közben a nőstény szárnyát emelgetve úgy viselkedett, mint a fióka madár.

Hasonlót tapasztaltam évekkal ezelőtt a násznapokon *Parus palustris*, *Lanius collurio* és *Muscicapa grisola* párnál is.

DR. TARJÁN TIBOR.

A környezet hatása a vedlésre és a szineződésre. A budapesti állatkert 1915. decemberében egy teljes disztollazatu ♂ *kis bukót* kapott, melyet eleinte külön kalitkába tétettem, s mivel kezdetben semmit sem akart enni, apró halacskákkal tömettem. Midőn pedig már magától is evett, máshová szándékoztam elhelyezni. A kis tavat erre nem találtam alkalmasnak, ott madarunkat a patkányoktól és a tó nagyobb szárnyasaitól féltettem. Előbbiek gyakran támadnak meg egyes, szabadban pedig a

tartott madarakat, pl. récéket, tyúkokat vagy fácánokat, utóbbiak, legkivált koronásdaru, ugyancsak bántalmazták az apróbb madarakat. Ugyanebből az okból a *kócsag* voliér sem lett volna alkalmas tanyája a bukónak, ugyanis a nagy kócsagok némelyike a hozzájuk tett jövevényt csőrével alaposan megszigonyozza.

Mivel állatkertünknek nem volt több kis bukója, minden káros eshetőségnek elejét akarva venni, végtére is a nagy üveges voliérbe az u. n. „löszparti röpdé“-be tétettem.

Ezt a helyet télen állandóan fütjük. Itt madarunk egész télen át megtartotta disztollazatát. Csak tavasszal (áprilistól—májusig) vedlette azt le, s barnás-szürke nyári tollazatát vette föl.

Ezen tollazattal maradt nemcsak őszig, de két télen át is! (1916 és 1917-ben.) Ekkor kísérletképpen, a fentebb vázolt veszedelmek ellenére, elhatároztam, hogy a következő télen a szabadban telettem. Tehát 1918. október végén biztosságos helyzetéből kilakoltattam, s a nagy kócsagok, s más gémfélék lakta, szabadban álló rácsos voliérbe tétettem.

Alig telt el két hónap, kísérleti madaram levetette barnásszürke ruháját, s csillogó szép fehér diszruhát öltött. Ilyen maradt a rákövetkező év nyarának derekáig, mikor is disztollait lassan-lassan kihullatta, míg csak ismét a nyári tollazata elő nem tűnt.

Ezen tanyáján a bukó, most már három éven át, télire szabályszerűen mindég kiszineződött, s nyárára átvedlett, mint irtam.

Hogy madaramnak két teljes télen és három nyáron át színe nem változott, azt annak tulajdonitom, hogy a fűthető voliérben télen és nyáron átlag egyenlő hőmérséklet volt, ezenkívül az idő viszontagsága (esőzés stb.) sem érte.

Másik érdekes megfigyelésem valódi színbeli alkalmazkodásra vonatkozik. Egy *mezei pacsirta* fogságának egész ideje alatt (kb. 5 évig) egy szűk és sötét zugban tartózkodott. Ezen, csak 12—15 cm. széles térség azáltal keletkezett, hogy a vegyes pintyfélék által benépesített kettős ajtaju nagy kalitka külső ajtaja kinyitva egy falhoz alkalmasan támaszkodott. Csak éppen enni és inni jött ki, máskülömben, mint irtam, állandóan ott tanyázott. A sötét zárka eredménye színbeli reakció lett 5 éven belől, amennyiben tollazata oly sötét lett, mint aminő a fekete rigó nőstényének rendes tollazata. Ezt tehát joggal melanismusnak mondhatjuk. Ezen pacsirta jelenleg kitömve a Magyar Nemzeti Múzeum természetrajzi osztályában látható.

CERVA FRIGYES.

Madárállományunk fölszaporodása. Azután a nagy madárpusztulás után, amely madarainkat az 1914. aug. 17-iki itéletidővel érte, — amelyről annak idején az Aquilában többször történt említés — a Madártani Intézettől felszólítást kaptam arra nézve, hogy kísérjem

figyelemmel madaraink normális számának helyreállítását. Erre vonatkozólag ezuttal van szerencsém először jelentést tenni. Ez évben (1920) érték el madaraink a pusztulás előtti állapotot. Ez év nyarán, de különösen most ősszel láthatók olyan csapatok, mint a jelzett idő előtt voltak láthatók. *Sárgarigók, gerlék, mezei pacsirták* az előbbi éveknél jóval nagyobb számban megszorodtak. A *verebek* most már hatalmas tömegekben láthatók. *Fürj, fogoly* csapatok sűrűn és nagy csapatokban jelentkeztek, illetve a *fogoly* csapatok nagyszámban láthatók határainkon, sőt a *fűcánok*, amelyeket a pusztulás óta alig láthattunk, most már minden bozótos helyen megtalálhatók. — Említést érdemel még a *harkály* nagyobb száma az idén, holott fészkelő helyük is alig volt a nyáron, miután a kommunizmus alatt a határon minden számbavehető fát kivágtak. RÁCZ BÉLA Szerép.

Cinegehéjú dió. Dunántulon a papir vagy általában vékony héjú diófajtákat *cinegehéjú dió*-nak nevezik és pedig annál az egyszerű oknál fogva, mert annak a héját a cinege is föl tudja törni és bizony föl is töri. A cinegéknek ezt a kisméretű kártételét 1920. augusztus és szeptember havában bőségesen megfigyelhettem a Balaton mellett fekvő Rendes községben. Présházam mellett két diófám van; az egyik erős, a másik gyengevagy cinegehéjú. Az utóbbi, korábban erő alatt már augusztusban igen sok lehullott diót találtam. A mint fölszedegetem és megvizsgálom őket, hát látom, hogy szinte valamennyinek ki van kopácsolva az eleje s a mag részben vagy egészben kiszedve. Mindjárt gondoltam, hogy a cinegék a bünösök s ezt hamarosan egész biztosan is megtudtam állapítani. Néhány *széncinege* állandóan ott tartózkodott a fán, hébe-korba egy-egy *kékcinege* is előkerült s láttam amint rászállnak a dióra és elkezdik azt kopácsolni. Főleg a rothadó elfeketült héjáról fölismerhető beteg diót választották ki. Addig kopácsolták s tágitották folytonos lakmározás közben a kikezdett dió törési helyét, míg végre levált a száráról és lehullott. Igen nagyszámú diót vertek le ily módon, de főleg a beteg s nem kis részben azt a diót, a mely az almamoly (*Carpocapsa pomonella*) által volt megtámadva. Utóbbi ezidén meglehetősen nagy számban kukacosította meg a diót. A vastaghéjú dióval is próbálkoztak, de itt már kizárólagosan csak a beteg diót tudták kilyukasztani, míg a cinegehéjú dióról azt nem lehet mondani, mert abból bizony sok ép szemet is kikezdték és határozott, bár nem jelentékeny kárt okoztak, amelyet azonban a dióba telepedett almamoly pusztításával részben jóvátettek. Ezt a kártételt más éveken is megfigyeltem, de jóval kisebb mértékben. 1920-ban tán azért volt föltünőbb, mert a diótermés igen nagy volt s így természetesen beteg és hibás dió aránylagosan is, meg mennyiségre nézve is feltűnően több volt a szokottnál.

SCHENK JAKAB.